

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI BOSH PROKURATURASI
HUZURIDAGI IQTISODIY JINOYATLARGA QARSHI
KURASHISH DEPARTAMENT

“RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA IQTISODIY
XAVFSIZLIKNI TA’MINLASH: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI TO‘PLAMI

FUQAROLAR PLASTIK KARTALARI KIBRXAVFSIZLIGINI TA’MINLASH
TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH” (MY CARD MOBIL ILOVASI)

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA SUN'IY INTELLEKT

Ilmiy elektron jurnal

*Elektron nashr. 329 sahifa.
2026-yil, fevral.*

Bosh muharrir:

Mo'minov Baxodir Boltaevich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Nasimov Rashid

Muharrir:

Ulug'ova Baxtiniso Norpulatovna

Musahhih:

Ulug'ova Baxtiniso Norpulatovna

Dizayner:

Egamberdiyev Elyor

Tahrir hay'ati:

1. Mo'minov Bahodir (hay'at raisi)	12. Xamza Eshankulov (O'zbekiston)
2. Rashid Nasimov (hay'at raisi o'rinbosari)	13. Iles Xujayarov (O'zbekiston)
3. Marat Raxmatullayev (O'zbekiston)	14. Mexriddin Raximov (O'zbekiston)
4. Muxammadjon Musaev (O'zbekiston)	15. Murodjon Sultanov (O'zbekiston)
5. O'tkir Xamdamov (O'zbekiston)	16. Bekmurodov Ulug'bek (O'zbekiston)
6. Ali Xikmet (AQSh)	17. Alisher Qobilov (O'zbekiston)
7. Dmitriy Rodionov (Rossiya)	18. Iroda Abdullaeva (O'zbekiston)
8. Dilnoza Muhammadieva (O'zbekiston)	19. Burova Ekaterina (Rossiya)
9. Gayrat Ishanxodjaev (O'zbekiston)	20. Xodiyeva Gulmira (O'zbekiston)
10. Nodir Rahimov (O'zbekiston)	21. Sultonboyeva Munira (O'zbekiston)
11. Akmal Abdusalomov (J. Koreya)	

Jamoatchilik kengashi:

1. Gul Tokdemir (Turkiya)	8. Olga Dzyabenko (Ispaniya)
2. Umid Axmedov (Daniya)	9. Stefani Estlund (Lyuksemburg)
3. Marko Porta (Italiya)	10. Sanjar Iskandarov (O'zbekiston)
4. Xristo Beloov (Bolgariya)	11. Aydos Sarsembayev (Qirg'iziston)
5. Muxriddin Muhitdinov (J.Koreya)	12. Svetomir Vasilev (Bolgariya)
6. Boshtyan Brumen (Sloveniya)	13. Pap Solt (Vengriya)
7. Bibigul Koshoeva (Qirg'iziston)	

MUNDARIJA

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MOLIYA SOHASINING INNOVATSION RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	7
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, Mamadyarovna Go'zal Norboyevna	
MOLIYAVIY INKLYUZIYA VOSITALARI ORQALI CHEKKA HUDUDLARDA IQTISODIY FAOLLIKNI OSHIRISH MEXANIZMLARI.....	13
Eshov Mansur Po'latovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI BOSH PROKURATURA HUZURIDAGI IQTISODIY JINOYATLARGA QARSHI KURASHISH DEPARTAMENTI FAOLIYATI VA UNING MAMLAKAT IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDAGI O'RNI.....	20
Babadjanov Atxam Axmadjanovich	
ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ.....	26
Ахмедов Самандар Сайфуллоевич	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA BOJXONA XIZMATINING FISKAL FAOLIYATIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI. 32	
Farxodov Farrux Furqatovich, Toshpo'lotova E'zoza Latifjonovna	
SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI YASHIRIN IQTISODIYOT ULUSHINI QISQARTIRISH YO'LLARI	38
Mamatkulov Salimjon Raxmonkulovich	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA BOJXONA TO'LOVLARINI UNDIRISHNI RAQAMLASHTIRISHNING AYRIM MASALALARI	43
Pardayev To'liqin Nasirovich	
QARZ MUNOSABATLARINI RAQAMLASHTIRISH: IQTISODIY VA HUQUQIY MUNOSABATLARDAGI AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI	47
Quramboev Jamshid Rashid o'g'li	
EVALUATING THE EFFICIENCY OF COMMERCIAL BANKS IN UZBEKISTAN USING A MULTIPLE LINEAR REGRESSION MODEL.....	50
Rakhimberdiev Kuvonchbek Bakhtiyorovich	
TASHQI SAVDO OPERATSIYALARIDA DEBITOR QARZDORLIKLARNI BOSHQARISHNING RAQAMLI MODEL VA RISK- MONITORING TIZIMI	56
Tashmuxeamedov Dilmurod Mirabzalovich	
WAYS TO REDUCE THE RISK OF DIGITAL ATTACKS IN BANKING AND GOVERNMENT FINANCIAL SYSTEMS.....	62
M.N. Umarova	
MOLIYALASHTIRISH MANBALARINI DIVERSIFIKATSIYA QILISH KICHIK BIZNES IQTISODIY XAVFSIZLIGINI MUSTAHKAMLASH OMILI SIFATIDA.....	69
Abduxakimov Eldor Djaloliddinovich	
TADBIRKORLIK VA KICHIK BIZNESDA IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING NAZARIY MASALALARI.....	76
Aliyev Yashnarjon Egamberdiyevich	
MAHALLIY GILAM ISHLAB CHIQUVCHI KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH VA IQTISODIY XAVFSIZLIKDA TAHDIDLARNI KAMAYTIRISH YO'LLARI.....	81
Arziyeva Sevinch Shomurot qizi	
TASHQI SAVDODA XATARLARNI KAMAYTIRISHDA SAVDONI MOLIYALASHTIRISH VOSITALARIDAN FOYDALANISH.....	85
Babadjanov Shuhrat Atxamovich	
KORXONALAR IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING KONTSEPTUAL VA METODOLOGIK ASOSLARI.....	92
Jamoliddinov Jobirbek Bohodir o'g'li	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING MOLIYAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING METODOLOGIK JIHLATLARI.....	97
Karimov Alibek Valiyevich	
KICHIK BIZNES KORXONALARIDA ISHLAB CHIQUVCHI OMILLARI NOMUTANOSIBLIGINING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH VA UNI BARTARAF ETISH MEXANIZMI.....	102
Kaypnazarova Gulshad Xojamuratovna	
КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В МАЛОМ БИЗНЕСЕ С ПОМОЩЬЮ SWOT-АНАЛИЗА.....	108
Набиев Бехзод Шавкатович	
TADBIRKORLIK VA KICHIK BIZNESNING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH HAMDA QO'LLAB-QUVVATLASHNING ILMIY-AMALIY JIHLATLARI.....	114
Tashmuxeamedova Yayra Atxamovna, Teshayev Sayimbek	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNI MOLIYALASHTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	120
Toxirova Mushtariybegim Yashnarjon qizi	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARIDA MOLIYAVIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASH STRATEGIYASI	124

Tursunov Bobir Ortikmirzayevich, Umarova Nargiza Xoldarovna

РАЗРАБОТКА ЭФФЕКТИВНОЙ СТРАТЕГИИ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ТЕКСТИЛЬНОЙ
ПРОМЫШЛЕННОСТИ..... 134

Турсунов Бобир Ортикмирзаевич

KIMYO SANOAT KORXONALARI IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA’MINLASHDA MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH
SAMARADORLIGINI OSHIRISH 141

Tursunxo’jayev Sardor Jamoliddin o’g’li

MAMLUKAT QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARI MOLIVAVIY XAVFSIZLIGIGA TA’SIR ETUVCHI OMILLARNING
EKONOMETRIK TAHLILI 147

Umarova Nargiza Xoldarovna

YENGIL SANOAT KORXONALARI IQTISODIY XAVFSIZLIGIGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI..... 154

Sadriddinova Nigora

RAQAMLI MOLIVAVIY INKLUZIYA VOSITALARI ORQALI TUMANLAR O’RTASIDAGI IJTIMOYIY FARQNI KAMAYTIRISH MODELI....
162

Xakimov Ziyodulla Ahmadovich, Tursunov Bobir Ortikmirzayevich, Adashaliyev Baxtiyorjon Valisher o’g’li

O’ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOT KO’LAMINI QISQARTIRISHDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING O’RNI 170

Jaloliddinov Anvar Jaloliddin o’g’li

YASHIRIN IQTISODIYOT KO’LAMINI QISQARTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH: O’ZBEKISTON
BOJXONA ORGANLARI TAJRIBASI 176

Makamov Z.X., Soatov S.S.

RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI XALQARO SAVDODA IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA’MINLASH MUAMMOLARI VA ULARNI
BARTARAF ETISH MEKANIZMLARI..... 182

Muxtorov Boburmizro Bahodir o’g’li

RAQAMLI TO’LOV TIZIMLARI VA ELEKTRON HISOB-KITOBLARNING YASHIRIN IQTISODIYOT ULUSHINI KAMAYTIRISH
MEKANIZMLARI..... 188

Norsafarov Bunyodshoh Muhiddinzoda

PROSPECTIVE INDICATORS FOR MANAGING THE LEGALIZATION OF THE INFORMAL SECTOR AND INFORMAL EMPLOYMENT
IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN 192

Qoraboyev Nuriddin Pardaboy o’g’li

YASHIRIN IQTISODIYOT KO’LAMINI QISQARTIRISHDA TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN AHOLIGA KO’RSATILAYOTGAN BANK
XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING RAQAMLI YO’NALISHLARI..... 196

To’patillayeva Gulnoza Sirojiddin qizi

BIG DATA TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA SOLIQ RISKLARINI ANIQLASH VA YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISH
IMKONIYATLARI..... 201

Yakubova Nargiza Tursunbayevna, Maxmudov Jasurbek Ulug’bek o’g’li

SOLIQLAR YOKI BOSHQA MAJBURIY TO’LOVLARNI TO’LASHDAN BO’YIN TOVLASH JINOYATI VA UNING MAMLUKAT
IQTISODIY XAVFSIZLIGIGA TA’SIRI..... 208

Axmedov Zafar Bozorboyevich

DAVLATLARNING IQTISODIY JINOYATCHILIKKA QARSHI KURASHDAGI XALQARO HAMKORLIGI: XALQARO TASHKILOTLAR,
FATF STANDARTLARI VA AMALIY MEKANIZMLAR..... 213

Tashmuxamedova Yayra Atxamovna

IQTISODIY JINOYATLARNI ANIQLASH VA ULARGA QARSHI KURASHISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYALARNING O’RNI ..221

Faxridinov Zafarjon Faxridin o’g’li, Tursunov Bobir Ortikmirzayevich, Tashmuxamedova Yayra Atxamovna

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA AHOLINING MOLIVAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI 226

Azlarova Mushtariybegim Abror qizi

RAQAMLI TO’LOV TIZIMLARI XAVFSIZLIGINI TA’MINLASHDA DAVLAT INSTITUTSIONAL MEKANIZMLARINING ROLI..... 232

Kurbonbekova Mohichehra Turobjonovna, Azlarova Aziza Axrorovna

MOLIVAVIY SAVODXONLIK TUSHUNCHASI VA UNING IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O’RNI..... 238

Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi, Sattorova Nasiba G’anijon qizi

AHOLI MOLIVAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH BO’YICHA XORIJIY ILMIY YONDASHUVLAR
TAHLILI 244

Kurbonbekova Mohichehra Turobjonovna, Muzaffarova Dilbar Mamlatif qizi

MAHALLIY OLIMLAR TADQIQOTLARIDA MOLIVAVIY SAVODXONLIK VA BANK XIZMATLARI MASALALARI 251

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi

BANK PLASTIK KARTALARI VA SHAXSIY HISOB RAQAMLARINI NAZORAT QILISH TIZIMINING
NAZARIY ASOSLARI..... 258

Azlarova Aziza Axrorovna, Sattorova Nasiba G’anijon qizi

AUTENTIFIKATSIYA SXEMALARINI TAHLIL QILISH VA ULARNING AFZALLIKLARI HAMDA KAMCHILIKLARI..... 265

Ahmedova Nilufar Shukratovna, Kurbonbekova Mohichehra Turobjonovna PLASTIK KARTALAR XAVFSIZLIGIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI MAVJUD KIBRXAVFSIZLIK TAHDIDLARI TAHLILI	272
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi ILG'OR XORIJIY MAMLAKATLARDA PLASTIK KARTALAR VA RAQAMLI TO'LOVLAR XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH TAJRIBALARI: FINTECH PLATFORMALARINING QIYOSIY TAHLILI VA MYCARD MOBIL ILOVASINI TAKOMILLASHTIRISH BO'YICHA TAVSIYALAR	278
Kurbonbekova Mohichehra Turobjonovna, Mashrapova Sabina Turobjonovna AHOLI MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA IJTIMOY TARMOQLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA INDIKATORLARI	285
Eshpulatova Muazzam Barnoyevna AHOLINING MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH MUAMMOLARI	292
Eshpulatova Muazzam Barnoyevna МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ ЦИФРОВОЙ ЗРЕЛОСТИ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЙ	298
Назарова Гулчебра Нурмухамбетовна ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ ЦИФРОВОЙ ЗРЕЛОСТИ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЙ УЗБЕКИСТАНА.....	305
Назарова Гулчебра Нурмухамбетовна MOLIYAVIY INKLIZIYADA KIBRXAVFSIZLIKNING O'RNI VA UNING BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: BANK MOBIL ILOVALARI MISOLIDA.....	313
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi MOLIYAVIY XIZMATLARDAN FOYDALANISHDA SOLIQ SAVODXONLIGINING O'RNI	318
Irgashev Anvar Farxodovich RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ALTERNATIV KREDIT SKORING TIZIMLARINING AHAMIYATI	322
Lazizbek Ravshanov Baxtiyor o'g'li THE ECONOMIC ESSENCE OF LABOR AND ITS INTERPRETATION IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS	325
Nomozov Ilhomjon Ziyadullah ugli O'ZBEKISTON KORXONALARIDA BIZNES JARAYONLARINI MODELLASHTIRISH AMALIYOTINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	328
Qarshiyeva Moxinur Olim qizi THE ROLE OF RITUALS IN ATTRACTING TOURISTS.....	331
Freshta Qayoumi O'ZBEKISTONDA REKREATIONS TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-AMALIY O'ZIGA XOS JIHATLARI.....	333
Po'latova Mavluda Sanjar qizi O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA TARMOQLAR KESIMIDA INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI BAHOLASH	336
Otajonova Charosxon Polvonquli qizi MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARIDAN O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI AMALIYOTIDA FOYDALANISH IMKONIYATLARI VA RIVOJLANISH MUAMMOLARI	340
Valijonov X.A. IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA KICHIK SANOAT ZONALARIDAGI KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGI MASALALARI	344
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillayevich KIMYO SANOATI KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA UNI OSHIRISHNING MAKRO DARAJADAGI TAHLILI	347
Suyarov Shahzod Salim o'g'li INVESTITSIYON MUHITNI SAMARALI BOSHQARISHDA INNOVATSION OMIL TA'SIRCHANLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	350
To'rayev Jasurali To'rayevich SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING IQTISODIY MEXANIZMI: DH-ROI-EM MODEL ASOSIDA	353
Omonov Olim Murodullaevich	

РИСКИ ЛИКВИДНОСТИ ПРИ ОБЕСПЕЧЕНИИ ТРАНСГРАНИЧНЫХ ДЕНЕЖНЫХ ПЕРЕВОДОВ.....	355
Садыков Азиз Миршарапович	
THE ROLE OF TECHNOLOGY IN RESTAURANTS AND ENHANCING OFFERINGS FOR TOURISTS.....	358
Freshta Qayoumi	
INVESTITSIYA FAOLLIQI MINTAQAVIY IQTISODIY XAVFSIZLIK OMILI SIFATIDA	360
Islamov Anvar Ashirqulovi	
ASSESSING DIGITAL MATURITY IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: AN INTEGRATED FRAMEWORK APPROACH	363
Berdiyev Temurbek Makhmudullo ugli	
SANOAT TARMOG'INI IQTISODIY RIVOJLANTIRISH VA UNDAN SAMARALI FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	363
Ne'matov Shoxruxbek Ma'murjon o'g'li	
CHANGES IN TEXTILE INDUSTRY OUTPUT AND THE FACTORS INFLUENCING IT	367
Xushvaqtov Shuhrat Abduraufovich	
TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY HISOBOTI AUDITINING NAZARIYMETODOLOGIK ASOSLARI	371
Ibragimov Nodirbek Baxodir o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TIJORAT BANKLARI AUDITINING HUQUQIY-ME'YORIY ASOSLARI VA HOZIRGI HOLATI.....	373
Ibragimov Nodirbek Baxodir o'g'li	
KAM XARAJATLI TASHUVCHILAR MODELINING MOHIYATI	376
Suyunov Alisher	
O'ZBEKISTONDA EKOLOGIK MEHMONXONALAR FAOLIYATINING SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA HORIJIIY TAJRIBANI QO'LLANILISHI.....	379
Abidova Dilfuza Igamberdievna	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ В ТУРИЗМЕ КАК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦИИ СПРОСА И ПРЕДЛОЖЕНИЯ.....	382
Абидова Дилфуза Игамбердиевна	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH.....	385
M. M. Abdurahmanova	
ERKIN IQTISODIY ZONA ISHTIROKCHILARIGA BERILGAN SOLIQ IMTIYOZLARI	389
Davlayev G'olib Ashurovich	
KIMYO SANOATI KORXONALARIDA YASHIL TRANSFORMATSIYA VA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHNING ILMIY-AMALIY JIHATLARI	392
Xaydarova Kamola Axinjanovna	
ERKIN IQTISODIY ZONALARDA FAOLIYAT YURITUVCHI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI ZAMONAVIY INFRATUZILMA BILAN TA'MINLASHNING HUQUQIY VA IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	395
Davlayev G'olib Ashurovich	
O'ZBEKISTONDA QURILISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI VA INSTITUTIONAL ISLOHOTLAR	398
Asadova Maftuna Sa'dullayevna	
YASHIL IQTISODIYOTNI MOLIVALASHTIRISH ORQALI IQTISODIYOT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	401
Xolikov S.X.	
YASHIL IQTISODIYOTNI MOLIVALASHTIRISH ORQALI IQTISODIYOT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	404
S.X. Xolikov	
DAROMADLAR VA XARAJATLARNI BOSHQARISH KONSEPSIYALARI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR.....	408
Aymuxammedova Amina Kakajanovna	
QISHLOQ XO'JALIGI AGROTEKNOLOGIYALARINI MOLIVALASHTIRISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	411
Jolibekov Vladimir Baxtiyarovich	

TOWARDS A GREEN ECONOMY IN UZBEKISTAN: REGIONAL DEVELOPMENT AND ENVIRONMENTAL CHALLENGES	413
Khakimdjanova Surayyo Khabibullayevna	
TOWARD RESPONSIBLE HYDROCARBON DEVELOPMENT: SUSTAINABILITY AND ENVIRONMENTAL ACCOUNTABILITY.....	417
Kudratkhodjaeva Ziyoda Kamol kizi	
MINTAQAVIY IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI	420
Islamov Anvar Ashirqulovich	
O'ZBEKISTON SANOAT TARMOG'INING HOZIRGI HOLATI VA IQTISODIY KO'RSATKICHLARI DINAMIKASI.....	423
Ne'matov Shoxruxbek Ma'murjon o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING ONLAYN XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING XALQARO TAJRIBASI	427
Jumaniyozova M. Y.	
HAVO TRANSPORTIDA YUK TASHISH BOZORIDA KICHIK TADBIRKORLIKNING TASHKILIY-HUQUQIY SHAKLLARI: GSA/ GSSA AGENTLIK HAMDA EKSPEDITORLIK MODELLARI TAHLILI	430
Anvarova Dilfuza Abdusattor qizi	
RAQAMLI PLATFORMALAR VA IJTIMOY MEDIA TARMOQLARINING TURIZM SOHASIDA ISTE'MOLCHI XATTIHARAKATLARIGA TA'SIR MEXANIZMLARI	435
Jumayev Bobomurod Nurmaxmat o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ELEKTRON XIZMATLARNING ISTIQBOLLARI VA TAHLILI	438
Otaboyev Nodirbek Oybek o'g'li	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARIDA EKOLOGIK AKTIVLAR VA INVESTITSİYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	441
Mirzaev Komiljon Abdullajonovich	
BIOLOGIK AKTIVLARNI HAQQONIY QIYMATDA BAHOLASHNING KO'P OMILLI MODEL VA ULARNI BUXGALTERIYA HISOBIDA AKS ETTIRISH MASALALARI	444
Axmetova S. S.	
YASHIRIN IQTISODIYOTNING VUJUDGA KELISH OMILLARI VA SABABLARINING NAZARIY ASOSLARI.....	448
Raxmonov Azizjon Sadullayevich	
BOJXONA IMTIYOZLARI SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARIVA XALQARO TAJRIBASI.....	455
Latipov Jahongir Shavkatovich	
QURILISH SANOATI KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARINING TARKIBI VA ULARGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	459
Asadova Maftuna Sa'dullayevna	
MARKAZIY OSIYO MAMLAKATLARI IQTISODIY TIZIMLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING DINAMIKASI VA USTUVOR YO'NALISHLARI	463
Karimov Odiljon Boqiyevich	
SOLIQ NAZORATINI TRANSFORMATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	466
Donaboyev Dostonbek Xusan o'g'li	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISHNING STRATEGIK TENDENSIYALARI	468
Kutbitdinova Moxigul Inoyatovna	
TIJORAT BANKLARIDA DEPOZIT SIYOSATINI SHAKLLANTIRISHNING KONSEPTUAL YONDASHUVLARI	471
Abduganiyev Shoxruxbek Shavkatbek o'g'li	

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XUSUSIY TIBBIYOT TASHKILOTLARIDA XARAJATLAR BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH VA IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA’MINLASH	476
Primkulova Zilola Abrorovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIBBIY XIZMATLAR XARAJATLARINING BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH VA IQTISODIY XAVFSIZLIKNI MUSTAHKAMLASH.....	480
Shamsikulova Moxina bonu Furkatovna	
MIGRATSIYA JARAYONLARINI BOSHQARISHNING TASHKILIIY-IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	483
Yoqubjon Toxirov	
FORSAYT TEXNOLOGIYASI ORQALI TA’LIM MUASSASASI RAHBAR XODIMLARINING MA’NAVIY QIYOFASINI SHAKLLANTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	487
Nuriyeva Umida Buribayevna	
PROJECT-BASED ORGANIZATIONS UCHUN KOMPETENSIYAGA ASOSLANGAN KADRLAR SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH	491
Qarshiboyev Jasur Fazliddin o’g’li	
SUG’URTA SHARTNOMASINING HAYOTIY SIKLI BO’YICHA XARAJATLARNI GURUHLASH MASALALARI	494
Murodov Habibullo Qodir o’g’li	
TIJORAT BANKLARI RESURLARI TARKIBIDA AHOLI OMONATLARI ULUSHINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI.....	498
Melikov Otabek Maxmadaminovich	
“MUVAFFAQIYATLI HARAKATLAR” (SUCCESSFUL EFFORTS) USULI ASOSIDA GEOLOGIYAQIDIRUV XARAJATLARINI KAPITALLASHTIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	500
Rizayev Nurbek Qodirovich	
Izbasarov Bahodir Ergashevich	
BIZNESDA RISKLARNI BOSHQARISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	504
Abdukarimova Muslima Abduaziz qizi	
AHOLINI IJTIMOIIY HIMOYA QILISH IJTIMOIIY INSTITUTINING MOHIYATI, ROLI VA AHAMIYATI	507
Abdullayeva Sayyora Aleksandrovna	
MAXSUS IQTISODIY VA SANOAT ZONALARIDA KO’P TARMOQLI KORXONALAR FAOLIYATINI BOSHQARISHDA ILG’OR XORIJIY TAJRIBALAR VA MODELLARDAN FOYDALANISH	510
Xusanova Malohat Mingnorovna	
XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION FAOLIYATNING NAZARIY MODELI VA ILMIY YONDASHUVLARI.....	513
Abikayumov Bekzod Turdiniyozovich	
TEMIR YO’L TRANSPORTIDA BOJXONA NAZORATI VA RASMIYLASHTIRUVINI RAQAMLASHTIRISH: ERISHILGAN NATIJALAR, STATISTIK TAHLIL VA USTUVOR YO’NALISHLAR	517
Berdiyev Abbas	
THE RELATIONSHIP BETWEEN HUMAN RESOURCE MANAGEMENT PRACTICES AND ACADEMIC STAFF WORK EFFICIENCY	522
Sultonboyeva Munira Bahodirovna	
Sultanova Kamila Muktorali kizi	
FEATURES OF INVESTMENT BEHAVIOUR IN THE CONTEXT OF FINTECH DEVELOPMENT	527
Karimova Nurjakhon Olim kizi	

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONIDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSIYALARNING ROLI.....	532
Amirov Otabek Xudoyberdi o'g'li	
TEMIR YO'L TRANSPORTINING SAMARALI RIVOJLANISHINI TA'MINLASH BO'YICHA XORIJIY TAJRIBA.....	535
Mannonov Shoxruhmira Abdurashid o'g'li	
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI SOHASI MOLIYAVIY NATIJALAR AUDITIDA RAQAMLI VOSITALAR VA IQTISODIY-MATEMATIK MODELLASHTIRISH.....	539
Bekchanov Faxriddin Atabekovich	
МОДЕРНИЗАЦИЯ СИСТЕМЫ ФИНАНСИРОВАНИЯ ЭКСПОРТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА.....	543
Караматдинова Айсауле Парахатовна	
MINTAQALARDA GENERATIV SUN'YI INTELLEKT INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	546
Saidov Jaloladdin Allaberganovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA INTERNETMARKETING TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH	550
Pirmatov Oybek Shovkat o'g'li	
KORXONALARNING INVESTITSION LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	554
Almanov Xurshid Ismoilovich	
SANOAT KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH	557
Choriyev Tolib A'zamovich	

SANOAT KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH

Choriyev Tolib A'zamovich

Termiz davlat universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada sanoat korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirishda iqtisodiy-matematik va ekonometrik modellarning ahamiyati, afzalliklari hamda imkoniyatlari yoritib berilgan. Xususan, to'qimachilik sanoati korxonalarining ishlab chiqarish jarayonida foydalaniladigan xom ashyo ratsionlarining optimal variantlarini topish bo'yicha optimallashtirish modeli ishlab chiqilgan hamda tarmoq korxonalarining iqtisodiy samaradorligini yanada oshirish yo'nalishlari taklif etilgan.

Kalit so'zlar: to'qimachilik sanoati, investitsiya, strategiya, modernizatsiya, diversifikatsiya, ekonometrik model.

Abstract. This article examines the significance, advantages, and potential of economic-mathematical and econometric models in improving the economic efficiency of industrial enterprises. In particular, an optimization model is developed to identify optimal raw material mix options used in the production processes of textile enterprises, and directions for further improving the economic efficiency of enterprises in the sector are proposed.

Keywords: textile industry, investment, strategy, modernization, diversification, econometric model.

Аннотация. В статье рассматриваются значение, преимущества и возможности экономико-математических и эконометрических моделей в повышении экономической эффективности промышленных предприятий. В частности, разработана оптимизационная модель для определения оптимальных вариантов состава сырья, используемого в производственном процессе предприятий текстильной промышленности, а также предложены направления дальнейшего повышения экономической эффективности предприятий отрасли.

Ключевые слова: текстильная промышленность, инвестиции, стратегия, модернизация, диверсификация, эконометрическая модель.

KIRISH

Iqtisodiyotda tarkibiy islohotlarni yanada chuqurlashtirish, sanoat korxonalari investitsion faoliyatini yanada jonlantirish, xorijiy investitsiyalarni to'g'ridan-to'g'ri keng jalb qilish va ulardan samarali foydalanish asnosida ishlab chiqarishni modernizatsiya va diversifikatsiya qilish, eksportbop mahsulotlar hajmini oshirish, yangi ish o'rinlarini shakllantirish, shuningdek, milliy iqtisodiyotning barqaror va dinamik rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillarni o'rganish, tahlil qilish hamda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish modellarini ishlab chiqish iqtisodiy rivojlanish uchun dolzarb masalalardan biri bo'lib bormoqda.

Rivojlangan davlatlarda ham ishlab chiqarish jarayonlari va uning iqtisodiy samaradorligini oshirish strategiyalarini ishlab chiqishda iqtisodiy-matematik, ekonometrik modellashtirish usullaridan keng foydalaniladi. Jumladan, Rossiya va boshqa MDH mamlakatlarida ishlab chiqarish jarayonlaridagi unsurlar miqdorlari o'rtasidagi munosabatlarni, masalan, korxonada ishlab chiqarish hajmining o'sishi ish haqi o'sishidan orqada qolishi, sanoat chiqindilari miqdorining o'sishi, energiya iste'molining oshishi, boshqa ishlab chiqarish xarajatlarning ortishi kabi jarayonlarni chiziqli va chiziqsiz usullar orqali modellashtirib, pirovardida moddiy, moliyaviy va vaqt sarflarini kamaytirish muammolarini aniqlash yoki ularni bartaraf etish hamda ishlab chiqarishni optimallashtirish, ya'ni turli xil variantlardan eng maqbul yechimni tanlash imkonini beradi.

Xuddi shunday, Osiyo mintaqasidagi davlatlardan Xitoy Xalq Respublikasi, Janubiy Koreya, Yaponiya, Singapur, Yevropa mamlakatlaridan Angliya, Fransiya, Germaniya, Italiya, Ispaniya, Daniya, Norvegiya, Shvetsiya, Shveytsariya, shuningdek, AQSH, Kanada, Avstraliya va boshqa davlatlarda ham ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni tahlil qilishda iqtisodiy-matematik usullar keng qo'llaniladi va bu borada tadqiqot ishlari olib boriladi. Xususan, Angliya, Fransiya, Germaniya, AQSH kabi davlatlarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasini rivojlantirish asosida to'g'ridan-to'g'ri global bozorga chiqishning yangi modellari va global

raqobatdoshlikning innovatsion biznes modellari ishlab chiqilgan hamda amaliyotga joriy etilmoqda [1]. Chunki iqtisodiyotda shakllangan asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlar va ular orqali iqtisodiy jarayonlarni tartibga solish hamda statistik jihatdan muhim munosabatlarni aniqlash, ulardan foydalanishda ekonometrik tahlillar muhim ahamiyatga ega [2].

Shu bois, ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni modellashtirish orqali rivojlanish istiqbollarning optimal variantlarini ishlab chiqish maqsadga muvofiq. Murakkab o'zgaruvchan funksiyalar nazariyasi ko'plab sohalarda keng qo'llaniladi, chunki ular murakkab jarayonlarni miqdoriy jihatdan to'g'ri tahlil qilish imkoniyatini beradi. Shuningdek, iqtisodiy o'zgarishlar va unga ta'sir qiluvchi omillar o'rtasidagi bog'liqlikni iqtisodiy-matematik modellar yordamida tahlil qilish asosida boshqaruv qarorlari sifatini oshirishga erishish mumkin bo'ladi.

Bugungi kunda mamlakatimiz iqtisodiyotining barqaror o'sishida sanoat tarmog'i muhim o'rin tutadi. Shu bois, tarmoqni yanada rivojlantirish, hududlar va unga ta'sir ko'rsatuvchi omillar bo'yicha ekonometrik tadqiq etish hamda tarmoq samaradorligini ta'minlash yuzasidan ilmiy tadqiqotlarni olib borish asosiy yo'nalishlardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Ko'p tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni makro darajada tahlil qilishga nisbatan mezo va mikro darajada amalga oshirish pirovard natijalar sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun mamlakatimiz iqtisodiyoti, xususan, sanoatida ahamiyati tobora ortib borayotgan to'qimachilik sanoatini hududlar (Surxondaryo viloyati to'qimachilik korxonalari misolida) miqyosida ekonometrik va statistik tahlil qilish maqsadga muvofiq.

Tahlil natijalariga ko'ra, agar Surxondaryo viloyati sanoat tarmoqlarini rivojlantirishning asosiy yo'nalishi eksportbop mahsulotlarni ishlab chiqarish va uning eksportini yo'lga qo'yish bo'lsa, unda bugungi kunda viloyat sanoat mahsulotlari eksportida yuqori ulushga ega bo'lgan to'qimachilik sanoati hisoblanadi. Xususan, birgina 2023-yilning o'zida vohada to'qimachilik sanoati korxonalarini barpo etish va mavjudlarini modernizatsiyalash, diversifikatsiyalash uchun viloyat bo'yicha qayta ishlash tarmoqlariga kiritilayotgan investitsiyalarning qariyb 24,6 foizi aynan shu sohaga yo'naltirilgan bo'lib, mazkur ko'rsatkich 2022-yilga nisbatan 28,9 foizga ko'p demakdir.

Zero, to'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatini modernizatsiya va diversifikatsiya qilish tashqi bozorlarda talab yuqori bo'lgan ishlab chiqarilayotgan tayyor raqobatbardosh mahsulotlarning hajmi va turlarini kengaytirish, paxta xom ashyosini yetishtirish va qayta ishlash samaradorligi va rentabelligini oshirishning eng muhim sharti hisoblanadi [3].

2023-yilda eksport hajmi viloyat bo'yicha 220,2 mln AQSH dollarini tashkil etgan (1-jadval).

1-jadval

Surxondaryo viloyatining tovarlar tashqi savdosi, ming AQSh dollari¹

	2012 y.	2014 y.	2016 y.	2018 y.	2020 y.	2022 y.	2023 y.
TSA	283135,6	297550,2	270748,6	589070,3	416921,5	372 663,6	327 864,2
Eksport	211107,5	237502,6	148239,3	191744,8	213495,3	227435,3	220226,2
Shundan, paxta	134228,6	132003,4	30164,4	688,8	7333,0	0,0	0,0
Import	72028,1	60047,6	122509,3	397325,5	203426,2	145228,3	107638,0

Tahlillarga ko'ra, bugungi kunda viloyatda yetishtirilayotgan paxta xom ashyosining 17–19 foizi qayta ishlanadi. Shuning 91,0 foizini boshlang'ich yarim tayyor mahsulot (pryaja) va qolgan 9,0 foizini yarim tayyor mahsulotlar (gazlamalar) tashkil etadi.

To'qimachilik sanoati viloyat sanoatida yetakchi va istiqbolli tarmoq bo'lganligi, uning ishlab chiqarish dasturini optimallashtirish asosida xarajatlarni qisqartirish orqali soha daromadini oshirish masalasini hal etish muhim vazifalardan hisoblanadi.

Ishlab chiqarishda texnik vazifalarni hal etish variantlarining ijtimoiy-iqtisodiy afzalligini asoslab berish, taqdim etilgan variantlardan eng samaralisini tanlab olish maqsadida aniqlanadigan samaradorlik qiyosiy samaradorlik deb ataladi [4]. Qiyosiy samaradorlik ikki va undan ortiq variantni taqqoslash va shu asosda bir variantning boshqa variantlardan ustunligi va optimalligini aniqlash imkonini beradi. Optimal variantni tanlash hamda uni asoslash uchun qo'shimcha kapital mablag'larning qoplanish muddati yoki qiyosiy samaradorlik koeffitsiyentini hisoblab chiqish va ularning miqdorini normativ qiymatlar bilan taqqoslash kerak bo'ladi.

Ishlab chiqarish tizimlarining ishonchligini ta'minlash optimallashtirish ishonchlilik nazariyasining asosiy muammosidir. Chunki korxona va uning elementlari ishonchligi asosida optimallashtirish natijasida ish vaqtini

¹ Manba: Surxondaryo viloyati statistika boshqarmasi ma'lumotlari.

Hosil bo'lgan tenglamalar tizimining koeffitsiyentlari matritsasi shakli quyidagicha yoziladi (2-jadval).

2-jadval

A matritsa koeffitsiyentlari²

A=	759,9	938	1	0	0
	292,3	360,8	0	1	0
	116,9	144,3	0	0	1

Agar, $x_3=0, x_4=0$ va $x_5=0$ bo'lsa, u holda tayanch reja: $X_0 = (0, 0, 117625.2, 49526.4, 24763.2)$ ko'rinishiga ega bo'ladi.

Yuqoridagi ma'lumotlar asosida simpleks jadvalini tuzib, X_0 rejaning optimalligi tekshiriladi (3-jadval).

3-jadval

Boshlang'ich tayanch rejaning simpleks jadvali³

Bazis	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	b_i
X_3	759,9	938	1	0	0	117625,2
X_4	292,3	360,8	0	1	0	49526,4
x_5	116,9	144,3	0	0	1	24763,2
$F(X_0)$	-16,92	-21,62	0	0	0	0

3-jadvaldan ko'rinib turibdiki, mazkur X_0 reja optimal emas, chunki $F(X_0)$ qatorda manfiy elementlar mavjud.

Demak, yangi tayanch rejani izlaymiz. Buning uchun 3-jadvaldagi yo'naltiruvchi ustun va yo'naltiruvchi qatorni aniqlash lozim.

Yo'naltiruvchi ustun sifatida x_2 o'zgaruvchiga mos keladigan ustun tanlanadi, chunki $F(X_0)$ qatorida moduli bo'yicha eng katta manfiy qiymat x_2 ustuniga tegishlidir.

Yo'naltiruvchi qatorni topish uchun b_i ustun qiymatlari x_2 ustun qiymatlariga mos ravishda bo'linadi, ular orasida eng kichik bo'linma tanlab olinadi va shu bo'linma joylashgan qator yo'naltiruvchi qator hisoblanadi (4-jadval).

$$\frac{b_i}{x_2} = \min(117625.2: 938, 49526.4: 360.8, 24763.2: 144.3) = 125.4$$

4-jadval

Yo'naltiruvchi qatorni aniqlash jadvali⁴

Bazis	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	b_i
X_3	x_4	x_5	1	0	0	125,4
X_4	292,3	360,8	0	1	0	137,27
x_5	116,9	144,3	0	0	1	171,61
$F(X_1)$	-16,92	-21,62	0	0	0	

Simpleks jadvalini qayta hisoblash orqali jadvalning keyingi bosqichi tuziladi. Yo'naltiruvchi ustun va qatorning kesishmasida joylashgan hal qiluvchi elementga (938) yo'naltiruvchi qator elementlari mos ravishda bo'linadi.

x_3 qatori o'rniga x_2 yoziladi va yo'naltiruvchi ustun x_2 qiymatlari o'rniga x_3 ustun qiymatlari mos ravishda qo'yiladi. Boshqa barcha elementlar to'rtburchaklar qoidasi bilan belgilanadi (5-jadval).

² Manba: muallif hisob-kitoblari.

³ Manba: muallif hisob-kitoblari.

⁴ Manba: muallif hisob-kitoblari.

5-jadval

Optimal tayanch rejaning simpleks jadvali⁵

Bazis	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	b_i
X_2	7599/9380	1	1/938	0	0	627/5
X_4	137/23450	0	-902/2345	1	0	107052/25
x_5	-137/93800	0	-1443/9380	0	1	333399/50
F(X1)	279039/469000	0	1081/46900	0	0	677787/250

yoki

Bazis	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	b_i
X_2	0,81	1	1/938	0	0	125,4
X_4	0,00584	0	-0,38	1	0	4282,08
x_5	-0,00146	0	-0,15	0	1	6667,98
F(X1)	0,59	0	0,23	0	0	2711,148

Tahlil natijalariga ko'ra, X_1 reja optimal, chunki $F(X_1)$ qatorda manfiy elementlar yo'q. Shuning uchun ushbu jadval elementlaridan vazifani bajarish uchun optimal rejani shakllantirish mumkin va u quyidagicha ifodalanadi:

$$x_1=0, \text{ va } x_2=125,4$$

$$f(x)=16,92 * 0 + 21,62 * 125,4 = 2711,148$$

Tahlillar natijasida optimal reja x_4 va x_5 qo'shimcha o'zgaruvchilar mavjudligini ko'rsatdi. Ya'ni, mazkur rejani amalga oshirishda 4282,08 miqdorda 2-darajali va 6667,98 miqdorda 3-darajali foydalanilmagan resurslar mavjudligini ko'rsatdi.

x_1 ustunidagi qiymat $0,59 > 0$ bo'lganligi uchun x_1 ishlab chiqarish dasturidan foydalanish foydali emasligini anglatadi.

x_2 ustunidagi qiymat 0 bo'lganligi uchun x_2 mahsulotini ishlab chiqarish samarali ekanligini ko'rsatadi. Agar x_2 ishlab chiqarish dasturidan to'liq foydalanilsa, olinadigan daromadning qariyb 3,4 foizga oshishini ta'minlashi mumkin.

Tadqiqotdan kelib chiqib, shuni alohida ta'kidlash lozimki, bugungi kunda viloyatda faoliyat yuritayotgan to'qimachilik korxonalari xaridorlar belgilab beradigan "texnik shart"da ko'rsatilgan xom ashyodan foydalanish ratsioni bo'yicha yarim tayyor mahsulotlar ishlab chiqaradi. Mazkur tarkib asosan 1-nav paxta xom ashyosidan iborat.

Vaholanki, viloyatda yetishtiriladigan paxta xom ashyosining 57,0 foizini 1-nav, 24,0 foizini 2-nav, 12,0 foizini 3-nav, 5,0 foizini 4-nav va 2,0 foizini 5-nav paxta xom ashyosi tashkil etadi. To'qimachilik korxonalarida qo'llanilayotgan "ratsion"ni asosan 1-nav (oliy, yaxshi) xom ashyosi tashkil etishining asosiy sabablaridan biri sifatida ishlab chiqarish jarayonida foydalanilayotgan texnologiyalarning texnik va texnologik jihatdan eskirganligini ko'rsatish mumkin. Mijozlarning texnik talablariga muvofiq shakllantiriladigan xom ashyo ratsioni ishlab chiqarish jarayoniga ta'sir etuvchi omillardan biri hisoblanadi. Shu bois, mavjud xom ashyo turlaridan oqilona foydalanish, mahsulotning talab etiladigan sifat darajasini saqlab qolgan holda uning tannaxrini kamaytirish maqsadida optimallashtirish modeli asosida xom ashyo ratsionining maqbul variantlarini ishlab chiqish korxonalar samaradorligini oshirish va xom ashyo bazasidan oqilona foydalanish imkonini beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tahlil natijalariga ko'ra, hudud sanoat tarmoqlarini ekonometrik modellashirish asosida tadqiq qilishning asosiy imkoniyatlari sifatida quyidagilarni alohida ajratib ko'rsatish maqsadga muvofiqdir:

1. Hududiy sanoat tarmoqlarida ro'y beradigan ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarning samaradorligiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar, hodisalarning ta'sirini miqdoriy baholash, ulardan foydalanishning samarali yo'nalishlarini ishlab chiqish va istiqbollarni belgilashda muhim rol o'ynaydi;

5 Manba: muallif hisob-kitoblari.

2. Modellashirish natijalarida olinadigan prognoz ko'rsatkichlar qiymatlarining iqtisodiy va statistik jihatdan haqiqatga yaqinligini tekshirish orqali prognozlarning amalga oshish darajasi ishonchligi ta'minlanadi;

3. Hududiy sanoat tarmoqlari holatini ekonometrik tahlil etish asosida uni rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqishda alternativ variantlarning eng samaralisini ajratish va uni takomillashtirish imkonini beradi;

4. Murakkab ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni tahlil qilish, katta hajmdagi axborotlar bazasi bilan oson ishlash, ko'plab ko'rsatkich va omillarni bir vaqtda yoki qisqa muddatda tahlil qilish, natijaga ta'siri doirasida ularning darajasini aniqlash, omillarni o'zaro almashtirish miqdorlarini belgilash kabilarda samarali foydalanish imkonini beradi.

Zero, bugungi kunda ishlab chiqarish resurslari chegaralanganligini inobatga olgan holda ekonometrik modellardan keng samarali foydalanish asosida optimal variantlarni topib, amaliyotga joriy etish negizida ishlab chiqarilgan mahsulotlar tannarxini kamaytirish, pirovard natijada daromadni, foydani oshirishga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Мадых, А. А. Экономико-математическое моделирование смарт-предприятий: мировой опыт и перспективы / А. А. Мадых, А. А. Охтен, А. Ф. Дасив // Вісник економічної науки України. — 2018. — № 2 (35). — С. 130–143.
2. Чепель, С. В. Системный анализ и моделирование перспектив устойчивого развития национальной экономики Узбекистана : монография / С. В. Чепель. — Ташкент : IFMR, 2014. — 316 с. — ISBN 978-9943-4271-2-9.
3. Musayeva, Sh. A. To'qimachilik sanoatining O'zbekiston iqtisodiyotining eksport salohiyatini oshirishdagi o'rni / Sh. A. Musayeva, D. I. Usmonova // Milliy tovarlar raqobatbardoshligini oshirishda zamonaviy marketing konsepsiyalaridan foydalanish : Respublika ilmiy-amaliy anjumani ilmiy maqola va tezislari to'plami, 2018-yil 27-noyabr. — Toshkent : Fan va texnologiyalar, 2018. — 501 b.
4. Isakov, M. O'zbekiston sanoatidagi tarkibiy o'zgarishlar : monografiya / M. Isakov, D. Ro'ziyeva. — Toshkent : TDIU, 2019. — 229 b.
5. Махмудов, Н. М. Моделирование производственно-экономических процессов хлопкоперерабатывающих отраслей / Н. М. Махмудов. — Ташкент : Фан, 1992. — 101, [2] с. — ISBN 5-648-01636-0.
6. Чернышев, Л. А. Экономико-математические методы и модели : учебное пособие / Л. А. Чернышев. — Екатеринбург, 2013. — 206 с. — ISBN 978-5-94984-444-1.
7. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi : rasmiy veb-sayt. — URL: <https://stat.uz/> (murojaat qilingan sana: 07.08.2026).
8. Surxondaryo viloyati statistika boshqarmasi. Surxondaryo viloyatining tovarlar tashqi savdosi : rasmiy statistik ma'lumotlar. — URL: <https://surxonstat.uz/uz/rasmiy-statistika/merchandise-trade-2> (murojaat qilingan sana: 07.08.2026).

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA SUN'IY INTELLEKT

Ilmiy elektron jurnal

(MAXSUS SON)

Bosh muharriri: Mo'minov Baxodir Boltaevich

Bosh muharrir o'rinbosari: Nasimov Rashid

Muharrir: Ulug'ova Baxtiniso Norpulatovna

Musahhih: Ulug'ova Baxtiniso Norpulatovna

Dizayner: Egamberdiev Elyor

“Raqamli transformatsiya va sun'iy intellekt” jurnali 23.10.2020-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№1124 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

